

—s'escribí així fins als temps de Fabra— i *castell emmarletat*. No era, però, mer vernís de medievalisme barat, car el poble i els bons poetes se'n recordaven, almenys en el sentit d'usar-lo amb metàfora, i aquell amb veres extensions translàtiques. L'ús metafòric per a 'punta penyalosa, pany de roquer', que restà després en els escrits dels amics del terrer, ja és de Mn. Cinto: «Per dar primer a Hesperis socors, al arrapar-s'hi / --- / deixa esmunyir la antena, que roda ab l'hèroe al fons; / y allà per enterrar-lo, un *marlet* de montanya / fa caure, que a la vora tenia, primparat, / y un esclat de rialles dels Atlants, acompanya / lo tro que fa, estimbant-se damunt del esforçat», *Ail.* de 1867 VIII, 22a (si bé ho canvià per *bocí* o *penyal* en les versions posteriors). I coses semblants diuen la gent del camp: a Eivissa un pagès deia *marlât* per 'fita, molló de pedra' de les partions (St. Rafel de Forca, 1963); «*merlet*: pieza de hueso que tapa el agujero de las botas para vino», Pol, *Vall d'Aneu* (p. 21).

Tenim aquí un mot propi de l'italià, la llengua d'oc i el català, estrany a les altres llengües romàniques. A Itàlia consta amb gran antiguitat i arrelament, generalment en la forma primitiva *merlo*,¹ car allà el diminutiu *merletto* és més tardà [S. XVII] i de significats secundaris (menes de brodats etc.). Però *merlo* ja es troba des dels orígens, en Dante: obeint a Virgili, enfilant-se per parets penyaloses, «contra 'l piacer mio, per piacerli / trassi dell'acqua non sazia la spugna: / mossimi; e'l duca mio si mosse pèr li / luoghi spediti pur, lungo la roccia, / come si va per muro stretto ai *merlis*», *Purg.* xx, 6; d'on els derivats *merlare* [S. XIV, Villani], *merlato* 'emmerletat' [Boccaccio], *merlaturo* [princ. S. XVI] etc. Però d'altra banda se'n troba en fonts italianes una llatinització *merulus*, que naturalment no té res a veure, pel significat ni per l'origen, amb el ll. *merula*, *merulus*, 'merla'; però repetidament documentada en el Nord d'Itàlia amb el sentit de 'merlet' des del començament del S. x: Du C. cita aqueix mot en un text de l'any 912, i Sella (*Gloss. Lat.-Emiliano*), en un de Parma de 948.

En llengua d'oc, com en cat., trobem el diminutiu, natural per a una cosa així: *merlet* «créneau; merlon; banc de pierre» (Honorat; *TdF*; Paul Meyer, *Docs. Ling. du Midi*), i així el veiem des d'antic: «*merlet*: propugnaculum» en el *Floretus* (Baix Roine, c. 1300) i el PSW ens en cita quatre testimonis en prosa de c. al S. xv, un de provençal (Vença) i tres de Montpeller, un d'ells datat de 1411.

L'origen s'ha ignorat fins ara, car no es pot pendre seriosament el que en diu el *REW*, 5534a, ni la idea preferida per Diez;² en el *DCEC/DECH*, a l'article que dedicava al cast. *mella* 'osca', 'falla en el dentat etc.', port. *mela*, i cast. MELLAR, port. *melar*, mots semblants i possiblement relacionats amb *merlet* i it. *merlo*, i a propòsit d'aquells, vaig estudiar també el problema etimològic del nostre, plantejant per a aquest diversos suggeriments (*DECH* IV, 29a3-5, 6-8, 9-21, 22-31; 29b15-19). No és que aquestes vàries pistes es puguin descartar definitivament, però hi ha grosses objeccions contra totes i no sembla útil de re-

petir aquella argumentació, car només la última idea és força convincent.

Un germanisme és raonable per a un terme de fortificació, i té l'avantatge de donar alhora una explicació per al mot italo-provençal-català i per al cast. i port. *me(l)la*. Un germanisme limitat a aquesta zona romànica, i absent de les altres llengües romàniques, ha de ser gòtic: herència dels ostrogots a Itàlia, i dels visigots més ençà dels Alps. A l'a-al. antic *mâlôn* 'marcar', 'tacar' (avui *malen* 'pintar'), esc. ant. *mâla*, a-al. ant. *mâl* 'taca, marca' (avui *mal*), b-al. mj. *mêl* 'marca, taca', ags. *mêlan* 'tacar' (encara que s'hi vagi barrejar un mot d'origen diferent que significa 'punt, moment, instant', que enreda un poc els fets vocàlics dins els dialectes germànics) ha de correspondre vocalisme MÊL- en gòtic, i de fet així ho tenim més o menys documentat, si bé el caràcter tan incomplet de les fonts conservades de la llengua gòtica fa que en els textos ulfilans només es documenti un substantiu *mêla* amb el sentit de 'escrits', plural neutre, i el verb *mêljan* 'dibuixar, escriure', però el sentit de 'senyal', 'marca' i 'taca', documentat en les altres branques antigues i modernes del germànic, ens autoritza a creure que aquest era també el significat propi en gòtic, si bé Ulfilans només tingué ocasió d'usar-lo en un sentit aplicat.

Ara bé, al neutre plural *mêla* correspondria un singular sense la -a, del qual sortia —amb el sufix normal dels diminutius gòtics— un diminutiu *MÊLIL n., pl. *MÊLILA: contret aquest en MELLA havia de donar cast. *mella* i port. *mela*; i d'altra banda ja es pot esperar també que hi hagués dissimilació en MÉRIL, d'on l'it. *merlo*, i repetint-se el procés diminutiu, cat. i oc. *merlet*. Els merlets són osques, com petits senyals que marquen la ratlla superior d'un mur, són com les entalladures que clava l'artista en una fusta de talla, cf. fr. *creneau* = *cran* 'entalladura', *creneler* 'entallar', al. *zinne* 'merlet', pròpiament 'puja, dent o pollegó de forca', 'zigzag', ll. *pinna*, *pinnaaculum*. D'altra banda el cast. *mella* és una osca, una solució de continuïtat en un cantell o una superfície, una falla entre les dents: aquí es veu la idea de 'senyal, marca', germànica, encara una mica més ben conservada, mentre que, en passar, en català-italià, a la terminologia de la fortificació, és lògic que el significat, especialitzant-se, es desviés lleument.

Sobretot en cast. dialectal i en port., es conserven accs. encara més pròximes al germànic de cosa senyalada, tacada o marcada: *mela* «natural ou accidental falta de cabelo, donde costuma nacer» (Madureira, S. XVII), «um mal que dá no trigo espigado» (Bluteau, 1715), «a falta ou branco na escritura» (Moraes, S. XVIII), que tant recorda el sentit del gòt. *mela*, *meljan*; i també l'andalús *mella* és «mácula en el trigo o el garbanzo» (AlcVenceslada), i també en una farsa dialectal castellana de 1520 es tracta d'un defecte de la «mies»; veg. per a tot això el *DECH*, 27b52-60, 28a16, 28b3.

Sens dubte convindrà que els germanistes estudiïn millor la qüestió des de llur punt de vista, però des d'ara reconeguem que en romànic aquesta és l'etimo-